

Fortuny kolo vrtkavé Lásky, moc a společnost ve středověku

Martin Nejedlý

Podzim roku 1382 byl mimořádně chladný a deštivý. Spojené oddíly francouzského krále Karla VI., burgundského vévody Filipa Smělého a flanderského hraběte Ludvíka de Male však i přes nepřízeň počasí odhodlaně postupovaly do nitra vzbouřených Flander. Velitelé vojska doufali, že se jim už brzy podaří svést s gentskými milicemi a jejich vůdcem Filipem van Artevelde rozhodující bitvu. Karel VI. se dokonce na samém počátku tažení zastavil v opatství Saint-Denis u Paříže a vyzvedl si tam oriflamu francouzských králů. “Oriflama je přečestná korouhev a zástava, zázračně seslaná z nebes,” poučil pro jistotu své čtenáře kronikář Jean Froissart, jenž s vojskem rovněž táhl. “Podobá se praporci a je velikým povzbuzením pro všechny, kdo k ní vzhlížejí.” Povzbuzení náš autor nepochybně potřeboval. Do války se totiž vypravil poprvé v životě a celkem otevřeně přiznával, že mu strachy přechází mráz po zádech. Nebyl přeci rytířem, nýbrž spisovatelem, básníkem a historikem. Bojovou korouhev francouzských panovníků měl vskutku na dohled. Jel zhruba uprostřed zadního voje, jen pár desítek metrů za praporečником Pierrem de Villiers. Dobře si uvědomoval, že s oriflamou by se mělo vyrážet především do boje proti nevěřícím: “Mnozí lidé říkají, a také to tak stojí ve starých písemnostech, že dosud nikdy nebyla použita v boji proti křesťanům. Proto došlo při tažení k dlouhému sporu mezi pány. Nemohli se dohodnout, zda lze ve Flandrech oriflamu rozvinout, či nikoliv ...

” Eustach často veršoval o hemžení červů v nafouklé mršině, o psech chlemtajících krev pod popravčím lešením nebo o “smrdutém pšouku” opilce v začouzené krčmě. Spousta jeho skladeb není vlastně ničím jiným než sprškou nadávek, sestavených od těch nejmírnějších až k nejsprostším. Vezměme si třeba báseň, v níž evokoval hádku “špinavé a nemyté” pouliční holky s nájemným hrdlořezem, který jí byl zároveň milencem i pasákem: “Ty zauzená děvko, uslintaná couro, bečko výkalů, plesnivá makrelo, prašivá štětka, krvavá čarodějnice, škrtičko batolat, kurvo pro faráře, kazatelko s roztaženými nohama...” Vzápětí se rozlícený chlapík pustil do nemilosrdného výčtu tělesných partií, kterými mu jeho “běhna” vydělávala. Spílání vyvrcholilo obviněním, že dotyčná prodává své pochybné půvaby nejen mužům, ale také ženám. A něco takového už i Eustach považoval - stejně jako projevy homosexuality mezi urozenými dvořany - za nepřirozenou zvrácenost. Náš autor se totiž nikdy nesnažil zastírat, že si za středobod celého básnického díla zvolil sám sebe, vlastní názory a intimní pocity. Zveršované události, problémy a jevy se ho buď přímo týkaly, nebo jim alespoň propůjčil výrazně osobní tón. Ve středověké poezii právě tímto rysem platí za předchůdce Villona, kterého Eustach inspiroval k řadě dodnes obdivovaných veršů ...

Eustach moc dobře věděl, o čem mluví. V roce 1382 zažil povstání pařížského lidu. Událost v něm zanechala nesmazatelné vzpomínky, protože ji ještě ve stáří vášnivě odsuzoval jako “šílenství, jež smrtelně ohrozilo naše vznešené francouzské království”. Revolta vypukla 1. března onoho roku 1382 a začala celkem nevinně. Do velké pařížské tržnice se dostavili výběřčí, požadující od prodejců zaplacení dávek, které Karel V. na smrtelném loži zrušil, ale jež strýci nového krále znovu zavedli. Jakási chudá stařena, které chtěli násilím zabavit nůši řeřichy, se hrozně rozječela a svolávala lidi. Vyvolala pozdvižení v celé tržnici a vzápětí rvačku, během níž byli výběřčí rozvášněnými trhovci pobiti. Protifiskální bouře okamžitě přerostly v živelnou revoltu, při které se dav zmocnil na pařížské radnici stovek olověných palcátů, francouzsky zvaných “maillots”. Možná by se spíše hodil název palice, protože průrazná síla řečené zbraně spočívala v těžkém olověném válci, nasazeném na dlouhé dřevěné rukojeti. Dokonce i dospělý muž ji uzvedl jen oběma rukama. Buď jak buď, právě podle tohoto obávaného nástroje vešla celá událost do dějin jako vzpoura maillotinů. Osvobozovali se při ní vězni, masakrovali se lichváři a Židé vůbec, pálily se dlužní úpisy i ostatní písemnosti, drancovalo se a popíjelo. Nakonec došlo i na kláštery a na paláce královských dvořanů. Eustach měl tu smůlu, že zrovna pobýval v Paříži.